

24. Předmět speciálně pedagogické péče

Název vyuč. předmětu: Předmět speciálně pedagogické péče

ročník	1. r.	2. r.	3. r.	4. r.	5. r.	6. r.	7. r.	8. r.	9. r.
MČD+ DČD ¹	dle doporučení PPP a stupně podpory								

1.1 Charakteristika vyučovacího předmětu

Obsahové, časové a organizační vymezení vyučovacího předmětu

Jako podpůrné opatření pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami je na naší škole zařazen předmět speciálně pedagogické péče (PSPP).

Náplň tohoto předmětu je dána Doporučením školského poradenského pracoviště (ŠPZ). Vzdělávací obsah těchto předmětů přizpůsobujeme vzdělávacím možnostem, předpokladům a individuálním potřebám žáka s příznými podpůrnými opatřeními. Je-li pedagogicko-psychologickou poradnou či speciálně pedagogickým centrem jako podpůrné opatření doporučen individuální vzdělávací plán, je předmět PSPP zpracován dle potřeb konkrétního žáka v IVP včetně hodnocení.

PSPP se neposkytuje formou vyučovacího předmětu, ale jedná se o péči, která má podpořit především rozvoj percepce, motoriky, komunikace, sociálních dovedností a rozvíjení zvládnání trivia - čtení, psaní a počítání, dále dle specifikace uvedené v Doporučení ŠPZ. Obecné oblasti nápravy, cíle reedukace, zásady, metody, techniky a pomůcky jsou uvedeny v této kapitole u jednotlivých oblastí reedukace.

Oblasti SPP: Péče je zaměřena dle doporučení školského poradenského pracoviště na reedukaci jednotlivých specifických poruch učení, poruch chování (a jejich kombinací), narušené komunikační schopnosti (např. dysfázie), na podporu žáků se zdravotním znevýhodněním či postižením, žáků nadaných a mimořádně nadaných dle aktuálního stavu (platná doporučení v aktuálním školním roce). Jednotlivé předměty PSPP, jejich charakteristika, zaměření na oblasti i obecné cíle jsou součástí této kapitoly.

Časové a organizační vymezení

Předměty speciálně pedagogické péče jsou vyučovány na 1. a 2. stupni základní školy po dobu celého školního roku se základní časovou dotací 1-2 hodiny týdně. Časová dotace může být upravena dle doporučení školských poradenských zařízení pro jednotlivého žáka. Tato péče je poskytována v rámci vyučování, případně i nad jeho rámec, je poskytována buď individuálně nebo v malé skupině v počtu maximálně 4 žáků. Kritériem pro určení individuální či skupinové formy péče je především kompatibilita z hlediska typu a hloubky obtíží.

Výuka je zaměřena na oblasti reedukace či kompenzace dle platných doporučení školských poradenských pracovišť. Tento předmět vyučuje školní speciální pedagog nebo proškolený pedagog.

Organizační formy: individuální výuka, skupinová výuka.

Metody, přístupy obecně

Individuální záležitost: vychází z individuality dítěte, aktuálního stavu a konkrétních projevů poruchy.

Nejedná se o doučování: odstraňujeme specifické obtíže, zaměřujeme se na rozvoj percepčně motorických funkcí, pouze výuku podporujeme, nenahrazujeme.

Začínáme na úrovni, kterou dítě s jistotou zvládá, postupně zvyšujeme obtížnost.

Respektujeme aktuální dosaženou úroveň a to i během výuky a při hodnocení.

Začínáme nácvikem percepčně motorických funkcí.

Postupujeme od manipulace s konkrétními předměty k jejich zobrazení, poté k abstraktním obrazcům.

Využíváme multisenzoriální přístup, tedy využíváme smysly v kombinaci se slovem, pohybem, rytmizací.

Je-li třeba, připravuje se individuální vzdělávací plán postupu reedukace.

Na reedukaci se připravujeme (záznam, na které obtíže se zaměříme, které metody a pomůcky použijeme).

Při realizaci skupinové reedukace nepřekračujeme počet dětí 4.

Reedukace je dlouhodobou záležitostí, je nutná týmová spolupráce, spolupráce s rodinou.

Průběžně hodnotíme efekt reedukace, použité metody, postupy. Při neefektivnosti aktualizujeme.

Průběžně sledujeme a kontrolujeme v případě, že je reedukace ukončena.

¹ MČD = minimální časová dotace, DČD = disponibilní časová dotace. V tabulce je zpracovaná MČD dle RVP ZV a posílení o DČD.

Důležitý je kromě odborných znalostí osobní přístup, pochopení situace dítěte zvnitřnění se s problémy dítěte, pozorné naslouchání, citlivý přístup k dítěti i rodičům.

Konkrétní speciálně-pedagogické metody, přístupy a techniky jsou uvedeny u jednotlivých předmětů PSPP.

A) Reedukace specifických poruch učení a chování

Předmět speciálně pedagogické péče reedukace SPUCH je vyučován v rozsahu jedné hodiny týdně po celou dobu školního roku na prvním i druhém stupni základní školy. Ve vyučovacích hodinách reedukace SPUCH proškolený pedagog pracuje s žákem jednotlivě nebo se skupinou žáků. Vzdělávací obsah předmětu není určen, protože se jedná o předmět, který je přizpůsoben individuálním potřebám konkrétního žáka. Časová dotace předmětu je jedna hodina týdně, může být navýšena dle doporučení školského poradenského pracoviště.

Specifické poruchy učení: Neschopnost naučit se číst, psát a počítat pomocí běžných výukových metod za průměrné inteligence a přiměřené sociokulturní příležitosti. Poruchy nejsou způsobené sníženými intelektovými schopnostmi. Bývají porušeny funkce kognitivní, percepční a motorické, které jsou potřebné pro učení se psaní, čtení a počítání. Na vzniku poruch se podílí i porucha motorické koordinace (souhry pohybů) a rytmicity, též porucha intersenzorických a senzomotorických funkcí. Mohou se vyskytnout v kombinaci s jinými formami postižení nebo souběžně s jinými vlivy prostředí.

Základní typy

- Dyslexie – porucha čtení
- Dysortografie – porucha pravopisu
- Dysgrafie – porucha grafického projevu
- Dyskalkulie – porucha počítání, matematických schopností
- Dyspraxie – porucha schopnosti vykonávat manuální, složité úkony
- Dyspinxie – porucha výtvarných schopností
- Dysmúzie – porucha hudebních schopností

Oblasti nápravy obecně u SPU

- sluchová diferenciacie řeči: sluchová analýza a syntéza, rozlišování měkkých slabik di-ti-ni/dy, ty, ny, sluchová diferenciacie délky samohlásky
- zraková percepce tvarů: rozlišování pozadí a figury, rozlišování inverzních obrazců
- zraková diferenciacie – stranově převrácené obrázky, rozdílné dvojice obrázků
- prostorová orientace
- nácvik sekvencí, posloupnosti
- koncentrace pozornosti
- paměť
- rozvoj pohotovosti mluvidel
- rozvoj jemné motoriky, grafomotoriky a vizuomotoriky
- rozvoj spolupráce hemisfér
- rozvoj slovní zásoby
- nácvik efektivních strategií učení (2. stupeň)
- využívání kompenzačních pomůcek

Specifické poruchy chování: ADD – porucha pozornosti bez hyperaktivity, ADHD – porucha pozornosti spojená s hyperaktivitou. U dětí často s průměrnou až nadprůměrnou inteligencí, často s poruchami učení spojené s odchylkami funkce centrální nervové soustavy. Porucha CNS způsobuje určité odlišnosti v chování a jednání dítěte, jedná se většinou o projevy vrozené, které dítě neumí ovlivnit. Vhodnými postupy je lze ovlivnit a korigovat. Jsou spojeny s oslabením ve funkcích a schopnostech, které zodpovídají za řízení, regulaci a integraci chování (pozornost, reaktivita, úroveň aktivace, cílesměrnost, sebekontrola, řeč ad.

Mezi typické projevy dětí školního věku patří poruchy motoriky a aktivity, emoční poruchy a poruchy chování, poruchy koncentrace pozornosti a paměti, poruchy řeči, vnímání a myšlení.

Hlavní zásady

- Vytvoření klidného a přátelského prostředí
- Stanovení jasných pravidel, hranic v chování dítěte
- Důslednost
- Sjednání přístupu k dítěti
- Soustředění na kladné stránky dítěte

- Usměrnování aktivity dítěte, přiměřené podněty, střídání činností
- Při výrazných formách poruchy –medikace (odborníci)
- Zásady správné výživy, pitný režim
- Využívání relaxací

Specifika 2. stupeň

Při reedukaci na 2. stupni ZŠ je nutné brát kromě samotné reedukace SPU zřetel na odraz SPU ve výuce.

Reedukace by měla být zaměřena i na nácvik praktického zvládnutí potíží v jednotlivých předmětech, osvojení strategií efektivního učení. Důležitá je volba další vzdělávací dráhy dítěte – zvýšená pozornost, poradenství, reálný náhled na schopnosti a studijní předpoklady.

Český jazyk

Pravopis – správná aplikace gramatických pravidel, používání gramatických přehledů, tabulek, nácvik orientace v nich, nácvik ústního zdůvodňování, práce s chybou – vyhledání, oprava. Sloh – příprava slohových prací, využití kompenzačních mechanismů. Čtení – rozvoj efektivního způsobu čtení pro vlastní učení. Četba – rozvoj slovní zásoby, porozumění textu, orientace v textu, reprodukce textu (problémy se čtením odborného textu). Mluvnice – tvarosloví, aplikace gramatických pravidel do písemné podoby, větný rozbor.

Matematika

Pochopení vztahu mezi čísly a konkrétním množstvím, pochopení smyslu slovní úlohy, zadání, formulace odpovědi prostorové a plošné vztahy v geometrii, analogie, časové souvislosti, číselné řady sestupné, vzestupné, pamětné počítání včetně násobilky, dělení, matematické vzorce, jejich vstřípení, výbavnost, použití.

Cizí jazyk

Čtení – rozvoj efektivního způsobu čtení pro vlastní učení, porozumění textu, zapamatování si nových tvarů písmen (azbuka), zapamatování si slov – rozvoj slovní zásoby, akustická a grafická podoba slova při stejném obsahové významu, neobvyklá výslovnost, neobvyklý pravopis.

Naukové předměty

Získávání informací čtením, samostatná práce s textem, psaní výpisků z textu, správný zápis informací do sešitu pro další učení, odborné termíny.

Přírodovědné předměty

Osvojování si definic, vzorců, aplikace naučených definic, vzorců, symbolika písmen a číslic, odborné termíny.

Hudební výchova

Dodržování a pochopení rytmu, zapamatování si melodie a její reprodukce, zvládnutí not v notové osnově, osvojení znalostí z dějin hudební výchovy, nesprávné zápisy.

Pracovní, tělesná výchova

Ojedinele, celková menší obratnost.

1.2 Výchovné a vzdělávací strategie

Kompetence k učení

Učitel pomáhá žákům nalézt vhodné způsoby a metody pro efektivní učení.

Kompetence k řešení problémů

Učitel pomáhá žákům přistupovat k řešení problému tvořivě. Vede žáky k osvojení si dovednosti vyhledávat vhodné informace, třídit je, zpracovávat a využívat při řešení daného úkolu.

Kompetence komunikativní

Rozvíjí komunikační dovednosti žáků – dovednost formulovat a vyjadřovat myšlenky a názory. Poskytuje žákům možnost využívat ke komunikaci vhodných technologií, osvojit si postupy při užívání informačních a komunikačních prostředků, tvořivě je využívat jako nástroj poznání.

Kompetence sociální a personální

Učitel rozvíjí individuální a sociální kooperativní dovednosti. Nabízí činnosti, aktivity pro rozvoj sebedůvěry, vlastního sebepojetí, zvyšování sebevědomí

Kompetence občanské

Rozvíjí dovednost respektovat názory ostatních a optimálním způsobem prosazovat své. Pomáhá volbou vhodných metod formovat volní a charakterové rysy žáků.

Kompetence pracovní

Rozvíjí dovednost efektivně organizovat vlastní práci, Pomáhá nalézat způsoby, jak využívat pracovních dovedností, vědomostí získaných ve škole i mimo ni pro další rozvoj. Žáci jsou vedeni ke zvyšování efektivity při organizování vlastní práce. Vede žáky ke správnému a bezpečnému způsobu používání techniky a vybavení při činnostech.

1.3 Průřezová témata

Do předmětů speciálně pedagogické péče nejsou průřezová témata začleněna.

1.4 Mezipředmětové souvislosti

Do předmětů speciálně pedagogické péče nejsou mezipředmětové vztahy povinně začleněny.

1.5 Vzdělávací obsah vyučovacího předmětu

Reedukace dyslexie

Definice dyslexie, typické projevy

Projevuje se obtížemi ve čtení, kdy je porušeno čtení jako vlastní akt. Čtení je pomalé, namáhavé, neplynulé s menším výskytem chyb nebo naopak rychlé, překotné, se zvýšenou chybovostí. Též se vyskytují problémy s intonací a melodií věty, nesprávné hospodaření s dechem, opakování začátků slov, neudržení pozornosti na jednom řádku, přeskakování řádků, horší orientace v textu. Objevují se chyby při čtení, např. záměny písmen tvarově podobných, přesmykování slabik, vynechávání písmen, slabik, slov, vět, přidávání písmen, vynechávání diakritických znamének, domýšlení koncovek slov. Problémy se objevují v reprodukci textu – dítě si nezapamatuje, co četlo, reprodukce je nesprávná, útržkovitá, nesamostatná (nutné pomoci návodnými otázkami). Vyskytuje se vliv nedostatečné krátkodobé paměti, kdy dítě zapomíná většinou střed textu, též se vyskytuje chaotická reprodukce bez logické a časové posloupnosti (dětí s ADD, ADHD). Problémy se čtením jsou často ovlivňovány poruchami řeči.

Problémy se objevují všude, kde je dítě závislé na výkonu čtení. Především jde o jazyky (opis, přepis, kontrola diktátů ad.), naukové předměty, matematiku.

Cíl reedukace

Odstranění dyslektických obtíží, osvojení dovednosti číst.

Optimální rychlost čtení a bezchybné čtení, porozumění čtenému textu – schopnost reprodukovat čtený text.

Čtení plynulé, s přednesem, s dodržováním správné větné melodie, správné hospodaření s dechem.

Důležitější než maximální rychlost čtení a dokonalá technika čtení je schopnost porozumět čtenému, pracovat s textem a dovednost čerpat z něj informace k dalšímu využití.

Neméně důležité je dovednost pracovat s chybou, uvědomit si jí a opravit.

Zaměření na oblasti

Osvojování písmen (vyvozování a fixace)

Rozlišování a fixaci tvarově podobných písmen

Spojování hlásek a písmen do slabik

Spojování slabik do slov, čtení slov

Čtení textu

Porozumění čtenému

Tempo čtení

Rozvoj percepčně-kognitivních funkcí

Rozvoj fonologického uvědomování

Očekávané výstupy

Očekávané výstupy jsou zpracovány v individuálním vzdělávacím plánu konkrétního žáka tak, aby co nejvíce odpovídaly doporučením ŠPP a konkrétním potřebám žáka.

Metody, techniky, přístupy, pomůcky

Zaměřujeme se na čtení s porozuměním od začátku, upřednostnění kvality před kvantitou, dostatek času, multisenzorický přístup, názornost.

cvičení na rozvíjení problémových oblastí zrakového vnímání – zařazení obrázků, tvarů, cvičení pravolevé orientace, speciální záložka s výřezem, barevné záložky s řádkem; postřehovací slabiky, počítačový program, texty, skládací abeceda, karty s písmeny, kostky, písmenková pexesa, kreslené tvary písmen a jejich obtahování, dokreslování, reliéfní písmena, skládání písmen, textilní písmena, navlékací korálky, razítka, formičky, tabulky písmen, říkanky, básničky, skládání, dokreslování, vyškrtávání, kroužkování, modelování, obtahování, spojení s pohybem ad.

Reedukace dysortografie

Definice dysortografie, typické projevy

Specifická porucha pravopisu. Porušeno je sluchové vnímání, zejména schopnost sluchové diferenciace, sluchové rozlišování (rozlišování zvuků, výšky, délky a hloubky tónů, jednotlivých hlásek, slabik, slov i vět. Porušena je schopnost sluchové analýzy a syntézy, sluchová orientace a sluchová paměť, dále pak vnímání a schopnost reprodukce rytmu. Deficity se vyskytují i ve zrakovém vnímání – zraková analýza a syntéza, zraková diferenciace, zraková paměť, v propojení jednotlivých smyslových vjemů (intermodalita). Problémy se vyskytují zejména při psaní diktátu (specifická chybovost), ale i při opisech, přepisech. Jedná se především o vynechávky písmen, slabik, slov i vět. Dále pak přidávání písmen, přesmykování slabik, vynechávky, přidávání nebo nesprávné umístění diakritických znamének, záměny slabik zvukově podobných, nedodržování hranic slov v písmu, komolení slov, výskyt gramatických chyb.

Další problémy způsobují: pomalé pracovní tempo, nedostatky ve zrakovém vnímání, často i dysgrafie – pomalé psaní, nečitelnost, poruchy řeči, snížený jazykový cit, obtíže ve vnímání a reprodukci rytmu

Cíl reedukace

Rozvoj fonologického uvědomování

Zmírnění projevů poruchy

Vedení k používání kompenzačních mechanismů

Rozvoj sluchového, zrakového vnímání

Správná výslovnost (ve spolupráci s logopedem)

Práce s chybou

Zaměření na oblasti

Vynechávky písmen

Vynechávky slabik, slov a vět

Vynechávky, přidávání nebo nesprávné umístění diakritických znamének

Rozlišování znělých a neznělých hlásek

Rozlišování krátkých a dlouhých slabik

Rozlišování měkkých a tvrdých slabik di-ti-ni/dy-ty-ny

Rozlišování slabik bě, pě, vě, mě

Rozlišování hranic slov v písmu

Osvojování a fixace gramatických pravidel

Rozvoj oslabených percepčně-kognitivních funkcí – sluchové, zrakové vnímání

Nácvik správné výslovnosti

Očekávané výstupy

Nejsou.

Metody, techniky, přístupy, pomůcky

Cvičení zaměřená na rozvoj sluchového vnímání, hry se slovy, slabikami, hláskami, na analýzu a syntézu slov, autodiktát, zraková opora, bzučák, vytleskávání, vyťukávání, karty se znázorněním tečky a čárky, krátkými, dlouhými samohláskami, stavebnice, korálky, kuličky, pružná guma, natahovací pružina, pracovní listy, kartičky se slovy, doplňovací cvičení, specificky zaměřené diktáty, přehnaná výslovnost, zapojení celého těla, hmatu, sluchu, zraku a pohybu, plastové, dřevěné či textilní abecedy, mačkadla, karty s i/y barevně odlišenými, barevné označování, vyškrtávání, kroužkování, barevná pravidla, říkanky, vizualizace – přehled spojený s obrázkem a uvedením příkladu, grafické znázorňování, ústní zdůvodňování, dostatek času, multisenzoriální přístup, vlastní vizualizace gramatických pravidel např. pomocí obrázků, pravidelné průběžné procvičování, efektivní výukové strategie (zapojení dětí, vyvozování souvislostí, znázorňování, vymýšlení říkanek, projekt, rozmanité druhy činností ad.), motivace, pozitivní zpětná vazba, pravidelnost, konkrétnost a dále dle aktuálních potřeb žáka a doporučení ŠPZ.

Reedukace dysgrafie

Definice dysgrafie, typické projevy

Specifická porucha grafického projevu, zejména psaní. Podkladem této poruchy bývá nejčastěji porucha motoriky, dále porucha automatizace pohybů, motorické a senzomotorické koordinace, nedostatky ve zrakovém vnímání a prostorové orientaci, paměti, představivosti, pozornosti, smyslu pro rytmus, nedostatky v procesu převodu sluchových nebo zrakových vjemů do grafické podoby, též zkrácená laterální

Cíl reedukace

Zvládnutí jednotlivých písmen

Snížení chybovosti

Osvojení dovednosti opsat, přepsat a zapsat diktovaný text

včas zapsat vše potřebné – přiměřené tempo psaní

zlepšení čitelnosti písma – zlepšení kvality a úpravy grafického projevu

využívání vhodné formy písma z důvodu čitelnosti pro dítě i ostatní

psychické uvolnění, klid

Zaměření na oblasti

Rozvíjení motorických funkcí – rozvoj hrubé a jemné motoriky, motorické a senzomotorické koordinace

Rytmizace

Grafomotorický nácvik

Osvojování a zapamatování písmen

Písemný projev – opis, přepis, diktát

Záměny písmen

Rozlišování tvarově podobných písmen

Vynechávání písmen

Chybné umísťování diakritických znamének

Nedodržování hranic slov v písmu

Práce s chybou – nácvik vyhledávání chyb v písemném projevu

Čitelnost psaného projevu

Vhodná forma písma

Očekávané výstupy

Nejsou.

Metody, techniky, přístupy, pomůcky

Rozvoj hrubé motoriky, motorické a senzomotorické koordinace: pohybové aktivity, fyzické činnosti, sportovní činnosti, rovnováha, chůze, poskoky, přeskokování, kutálení, houpání, manipulace s míčem ad.

Rozvoj jemné motoriky: drobné ruční práce, prstová cvičení, provlékání, lepení, malování, obkreslování, třídění, hnětení, tvarování, modelování, vytrhávání, skládání, stříhání, vázání, hry se stavebnicemi ad.

Rozvoj rytmizace: vyjádření rytmu pohybem, graficky, rappování, využívání bzučáku, cvičení na vytleskávání rytmu, opakování rytmu – vytleskávání, vyťukávání, vydupávání, rytmická cvičení, tance ad.

Grafomotorický nácvik: motivace hrou, postup od hrubších pohybů k jemnějším, automatizace pohybu, dodržování směru pohybu, obtahování, dostatek času, pozitivní přístup, uvolňovací cviky, využívání jednotáček,

Osvojování a zapamatování písmen: obrázkové abecedy, karty s písmeny, písmenková pexesa, kreslení tvarů písmen, obtahování, dokreslování, vytváření obrázků z písmen, skládání, formičky písmen, tabulky písmen, pracovní listy ad., využívání pomocných linek.

Reedukace specifických poruch chování

Definice ADD, ADHD, typické projevy

ADD – porucha pozornosti bez hyperaktivity

ADHD – porucha pozornosti spojená s hyperaktivitou

U dětí často s průměrnou až nadprůměrnou inteligencí, často s poruchami učení spojené s odchylkami funkce centrální nervové soustavy. Porucha CNS způsobuje určité odlišnosti v chování a jednání dítěte, jedná se většinou o projevy vrozené, které dítě neumí ovlivnit. Vhodnými postupy je lze ovlivnit a korigovat.

Mezi typické projevy dětí školního věku patří poruchy motoriky a aktivity, emoční poruchy a poruchy chování, poruchy koncentrace pozornosti a paměti, poruchy řeči, vnímání a myšlení.

Specifika

Reedukace SPUCH neprobíhá izolovaně jen v předmětu PSPP, hlavní těžiště práce je orientováno do výuky, o přestávkách, při volnočasových aktivitách, důležitá je spolupráce a společný postup s rodinou žáka. Zpracováno v IVP žáka.

Projevy, problémy v učení: jednotliví vyučující v předmětech

Konfliktní situace: všichni pracovníci školy

Výchovné problémy: vedení školy, třídní učitel, ŠMP, VP, rodiče

Kariérové poradenství: VP

Žáci navštěvující PSPP mají kromě SPUCH i SPU, část reedukační péče je zaměřena na rozhovory, rozbor situací, vztahů se spolužáky – reflexe, sebereflexe, posilování sebedůvěry, sebehodnocení, nácvik technik (relaxace, zvládání zátěžových situací, nácvik sebeovládání, zpevňování vhodného chování pochvalou, oceněním, vyhodnocování dodržování stanovených pravidel apod.).

Důležitá je volba další vzdělávací dráhy dítěte – zvýšená pozornost, poradenství, reálný náhled na schopnosti a studijní předpoklady.

Cíl reedukace

Reedukace pozornosti

Efektivní využití pohybovému uvolnění

Usměrňování chování a reakcí vhodným způsobem

Vedení k dokončení započaté a přerušené činnosti

Vedení k cílené relaxaci v případě potřeby (nácvik relaxačních činností)

Usměrňování pracovního tempa

Vedení k dodržování stanovených pravidel, řádu

Zvyšování úrovně frustrační tolerance

Kontrola, zvládání impulzivních reakcí, výkyv nálad, neadekvátních reakcí, zvýšené potřeby bránit se (afektivní, agresivní chování)

Snižování emočního napětí, afektivity, úzkosti

Nácvik technik pozitivních způsobů řešení konfliktů

Rozlišování vhodného, nevhodného chování z hlediska dodržování společenských norem

Pozitivní rozvoj vztahů se spolužáky

Rozvoj komunikace, kooperativních dovedností

Nácvik přiměřené asertivity

Nácvik přijímání pozitivní i negativní zpětné vazby

Zaměření na oblasti

Projevy hyperaktivity

Projevy pomalého tempa, těžkopádnosti, utlumení až apatie

Rychlá a snadná unavitelnost

Soustředění

Poruchy motoriky – jemné i hrubé a z toho plynoucí neobratnost, nešikovnost, koordinace pohybů, zvýšené svalové napětí, problémy v sebeobsluze, při hře, problémy s písmem, rýsováním, kreslením

Poruchy vnímání, poruchy pravolevé orientace a orientace v prostoru, čase

Poruchy koncentrace pozornosti a paměti

Porucha motoriky mluvidel – artikulační neobratnost, problémy s řečí, vyslovování obtížných, delších slov, specifické asimilace řeči (sykavky, měkké a tvrdé slabiky)

Očekávané výstupy

Nejsou.

Metody, techniky, přístupy, pomůcky

Pro reedukaci pozornosti využívat pracovní listy vyžadující soustředění a systematickou práci (např. i prvky FIE). Stanovení jasných pravidel, důslednost při jejich dodržování, relaxace, pohybové uvolnění, střídání činností, pochvala, povzbuzení, oční kontakt, dotyk, strategie řešení konfliktů, metody odbourávání agrese, metody efektivní komunikace (jasnost, zřetelnost,

efektivnost, pozitivnost, účelnost), rozhovor, úkolníček, rozvržení činností, koberec, hrací koutek, stavebnice, drobné manuální činnosti, úkoly, metody a techniky osobnostní a sociální výchovy ad.

Reedukace u dětí s vývojovou dysfázií

Definice

Jedná se o poruchu postihující vývoj řeči, která je způsobena omezenou (nekoordinovanou, limitovanou, dysfunkční) činností mozku, zejména těch částí, které pomáhají koordinovat a řídit řečové dovednosti. Jde o ztíženou schopnost naučit se verbálně komunikovat, i když dítě dobře slyší, žije v sociálně podnětném prostředí a jeho rozumové schopnosti jsou přiměřené věku. Závažnost dysfázie spočívá v tom, že ve velmi důležitém období vývoje dítěte ovlivňuje vývoj myšlení a oslabuje či jinak opoždí jiné oblasti (pohybové dovednosti, kreslení, prostorovou orientaci, paměť aj.). Dysfatický vývoj ovlivňuje i vývoj osobnosti dítěte, jeho citovou, motivační a zájmovou sféru, postavení v rodině, širší psychosociální začlenění i budoucí profesní orientaci.

Dysfázie není poruchou intelektu, není příznakem snížených mentálních schopností. Reedukace je složitá a zdlouhavá, je třeba spolupráce rodičů, školy, klinického logopeda.

Typy dysfázie:

Expresivní dysfázie: Snížená schopnost užívat řeč pod hranici mentální (rozumové) úrovně jedince. Vždy je přítomen opožděný vývoj řeči a rovněž bývá narušena schopnost sluchového rozlišování.

Porucha schopnosti samostatného vyjadřování (dítě nevysloví hlásku nebo slovo) - aktivní slovník je výrazně nižší než úroveň porozumění slovům a větám, porozumění je relativně lépe zachováno oproti dysfázii receptivního typu. Velké obtíže s sebou nese rozšiřování aktivního slovníku (dítě si nedovede motoricko-kinetický vzorec slova zapamatovat a později vybavit).

Receptivní dysfázie: specifická vývojová porucha, kdy chápání řeči dítětem je pod úrovní jeho mentálního věku. Téměř ve všech případech je také výrazně porušena expresivní řeč a jsou časté též poruchy tvorby slova a zvuku. Vrozená neschopnost vnímat sluchem. Porucha vnímání, paměti a rozumění řeči (znamená to, že dítě slyší, ale nedokáže zvuky diferencovat, takže zvuk nepřináší informaci), obtíže jsou zejména v dekodování řeči. Dítě s receptivní dysfázií je v situaci člověka, který se ocitl sám v cizí zemi, kde nerozumí jazyku, kultuře ani smyslu gest a mimice. Dítě nerozumí, a proto se bojí změn. Z toho důvodu lpí na rituálech a uchyluje se k chování, které může vykazovat znaky autismu.

Smíšená: Nejčastěji se vyskytující porucha. Všichni lidé s „expresivní“ poruchou řeči mají totiž do určité míry rovněž obtíže s porozuměním mluvenému – přinejmenším na úrovni složitějších gramatických struktur - stejně jako všichni s „percepční“ poruchou zákonitě v jejím důsledku produkují obsahově nepřesná sdělení, která mohou působit jako obtíže s "expresí".

Příznaky: řeč - malá slovní zásoba, časté záměny slabik nebo vynechání částí slov, věty stereotypní, obsahově chudé, stavba věty chudá – chaotická, dlouhotrvající absence zvrtných zájmen, pomocných tvarů slovesa býti, časté obsahové nepřesnosti. Mluva – může vykazovat příznaky tumulu nebo koktavosti na bázi neurologického nálezu. Artikulace – neschopnost odlišit sluchem hlásky a napodobit je – měkké \ tvrdé, dvojice sykavek, znělé a neznělé, neschopnost odlišit sluchem fonémy. Další možné obtíže: poruchy pozornosti a soustředění, paměti, dysrytmie, kresba vykazuje znaky nezralosti v oblasti obsahové, formální nebo obou, poruchy vnímání barev a jejich rozlišování, obtíže s orientací v čase a prostoru.

Projevy dysfázie: dysfázie postihuje všechny jazykové roviny, projevuje se v oblasti výslovnosti, slovní zásoby i gramatiky děti s dysfázií mají obtíže s pamětí, pozorností, jemnou motorikou i grafomotorikou.

- porucha fonetické a fonologické realizace hlásek
- obtížné spojování slov do větných celků
- porucha v řazení slabik
- postižení fonemického sluchu
- neschopnost udržet dějovou linii
- obtížné rozeznávání klíčových slov k pochopení smyslu
- porucha krátkodobé paměti
- malá slovní zásoba
- dyslexie, dyspraxie
- nepoměr mezi verbálními a neverbálními schopnostmi
- narušená kresba
- porucha vnímání zrakových, hmatových a rytmických signálů
- oslabená jemná motorika
- narušená lateralizace

Cíl reedukace

Rozvoj verbální komunikace a slovní zásoby

Nácvik pozornosti a soustředění obecně.

Rozvoj paměti obecně.

Systematický rozvoj smyslového vnímání obecně, později i systematický rozvoj motoriky obecné a jemné a pohybové koordinace.

Nácvik rytmizace dechu, hospodaření s dechem

Podpora rozvoje tělesného schématu, lateralizace a pravolevé orientace .

Rozvoj motoriky, koordinace.

Rozvoj kresby a grafomotoriky

Zaměření na oblasti

Rozvoj orientace v čase, dějová posloupnost (skládání dějových obrázků, příčina, následek, posloupnost ad.)

Rozvoj sluchové diferenciaci:

Rozlišování krátkých a dlouhých samohlásek

Rozlišování dy-di, ty-ti, ny-ni

Rozlišování znělých a neznělých souhlásek

Rozvoj paměti a pozornosti, myšlení

Rozvoj grafomotoriky – nácvik správného sezení, úchopu, uvolňování ruky

Rozvoj komunikačních dovedností, slovní zásoby: vyprávění podle obrázků, reprodukce slyšeného

Rozvoj zrakového vnímání – rozlišování tvarů, detailů, figura – pozadí, rozvoj optické paměti

Osvojení správné výslovnosti hlásek

Očekávané výstupy

Nejsou.

Metody, techniky, přístupy, pomůcky

Respektování stupně vývoje řeči a zájmů dítěte. Pochvala jako motivace a biologický princip učení. Napodobovací reflex a jeho využití v běžné řeči. Podpora mluvního apetitu bez ohledu na výslovnost Tři etapy osvojení nového výrazu. Metoda malých kroků. Využití výrazné mimiky a gestikulace. Stereotypy – nacvičování nové položky pomocí modelových situací – stejná struktura, stejný pracovní postup. Motivace. Individuální přístup. Sledování celkové kondice dítěte pro úspěšný průběh reedukace.

Obrázkový komunikační slovníček, logopedické zrcadlo, kostky měkké a tvrdé, spojovačky zábavná logopedie, maňásek Buba – Huba, doplňovačky, hlavolamy, kartičky pro nápravu hlásek, grafomotorické listy, pexesa, pracovní listy pro rozvoj koncentrace pozornosti.